

Andaravía Teatro no Pasatempo de Verán 2021 (Concello de Vedra)

A acción cultural desde os concellos e a súa necesaria dimensión socioeducativa

Que facer cultural no ámbito local actualmente está orfo dun auténtico debate sobre o seu sentido (políticas culturais) e xestión (desenvolvemento técnico desas políticas) no marco das posibles dimensións -e o interese destas- para a nosa realidade e para o futuro dos nosos veciños e veciñas. Deseguido apuntamos unhas breves pinceladas que sintetizan a nosa visión, sustentada en décadas exercendo profesionalmente na administración cultural local.

GLOBALIZACIÓN E CONSUMISMO

Partimos dun contexto cando menos complexo: as culturas dos territorios locais enfróntase á realidade dun modelo que quere ser universal baseado no consumo, a competitividade e o individualismo. O fenómeno globalizador achega, entre outras, diferentes formas culturais de vivir, sentir, actuar e ser; novas formas de organización e tamén desterritorialización. Grandes cambios, marcados pola revolución das TIC, a crise económica, a crise política, a crise medioambiental, agora a crise sanitaria e as, parece que permanentes, crises transversais da cultura e a educación. A sociedade globalizada abduce a esencia das identidades e trata de estandarizar o planeta a nivel económico e cultural, rompendo territorios e minimizando a nosa capacidade de acción individual e comunitaria. No ámbito sociocultural local aprécianse estes cambios de maneira significativa.

Estamos instalados no consumismo (tamén na cultura) como modelo socioeconómico, por outra banda xerador de grandes desequilibrios. A cultura é proposta polo mercado, pero tamén pola administración, por boa parte dos axentes culturais e, en conse-

Iván García García

Técnico de Animación Sociocultural do Concello de Vedra
Grupo de Traballo de ASC e XC do Ceessg
ivan.garcia.garcia@usc.es

Fernando R. Lavandeira Suárez

Coordinador da Área de Cultura, Museos, Xuventude, Festas Populares e Centros Socioculturais do Concello de Rianxo
Grupo de Traballo de ASC e XC do Ceessg
FRLavandeira@gmail.com

REVISTAGALEGA
DE EDUCACIÓN
PUBLICACIÓN DE NOVA ESCOLA GALEGA

ISSN: 1132-8932
Páx. 25-27

Concerto no Centro Sociocultural-Auditorio de Rianxo 2013.
Foto de Xoán Antón Castro Barreiro, fotosderianxo.com

cuencia, asumida pola cidadanía, como un mero recurso económico no ámbito do ocio, o entretemento ou do turismo. Un recurso que se incardina na pretendida satisfacción do dereito á cultura, substantivado, precisamente, en facilitar o mero acceso espectador a eses produtos, case sempre de carácter artístico ou patrimonial. Non nos enganemos: é unha estratexia cómoda desde o punto de vista político e con moi boa recepción nunha cidadanía atenta sobre todo á satisfacción dos seus dereitos individuais e moi sensible con todo discurso, por incerto que sexa, vinculado á economía (tamén para esta sensibilidade nos "educa" a globalización).

AS ACTUAIS POLÍTICAS CULTURAIS LOCAIS

Nestas coordenadas enmárcanse centos de exemplos centrados no turismo cultural, en experiencias de "marca-territorio" e incluso no comercio exclusivamente, de amplo márketing pero de máis ca dúbidoso resultado.

Todos/as coñecemos grandes e pequenos contedores culturais sen contido, con contido deturpado ou meramente festivo-espectacular. Casas de cultura, centros cívicos ou sim-

plemente edificios varios pretendidamente destinados a fins culturais, levantados, adquiridos ou adaptados, que non se dotan de persoal axeitado, de equipos ou orzamento, ou de nada disto á vez, e acaban sendo vítimas do abandono ou dun irreflexivo "chaves á veciñanza". A revisión das programacións culturais dos concellos, transversal e lonxitudinalmente consideradas, amosan, con pequenos cambios, a repetición continua de fórmulas idénticas con maior ou menor ampulosidade segundo os cartos que se gasten en cada momento.

Trátase das políticas culturais exercidas (ou non exercidas; a ausencia de política cultural é tamén unha política cultural), salvo excepcións, na inmensa maioría dos concellos galegos, que cadran ben co discurso economicista que describimos, co máis ca habitual *adanismo* ("ata que eu cheguei aquí non había nada") e co *ocorrentismo* (gobernar a base de ocorrencias) dos políticos ou achegados de calquera signo -pero tamén dalgúns técnicos- tanto no goberno como na oposición, porque os discursos, nesta materia, son esencialmente os mesmos. Por outra banda, discurso pú-

blico á parte, as áreas vinculadas coa cultura (e a educación, os SS.SS., a participación etc.), non nos enganemos, seguen sendo de segunda división. Velaí outra característica que afonda e facilita esta "cultura, como dereito ao consumo".

O ÁMBITO LOCAL COMO ESPAZO DE ACCIÓN CULTURAL EMINENTEMENTE SOCIOEDUCATIVA

Resulta doado comprender que o ámbito local, incluso con todos os seus problemas, é o territorio que conta co maior potencial e coas características máis acaídas para promover unha acción cultural que, en termos de desenvolvemento humano (que é o que importa), promova e afiance vínculos, redes e procesos para configurar sentido de cidadanía, sentimento de colectividade e o exercicio dos dereitos e deberes. Aquí é onde reside a importancia do territorio non só como determinante xeográfico, senón como construción histórica e de práctica cultural (Olmos, 2008). Construción que esixe de aprendizaxes, non de simples comunicacións; de accións transformadoras, non de meras expectativas; de cidadanía activa implicada no seu proceso de desenvolvemento e non de acrícos consumidores de produtos culturais; esixencias todas elas que remiten poderosamente á educación e, máis concretamente, dado o ámbito, os recursos e os procesos que nos ocupan, á intervención socioeducativa, á educación social.

Neste sentido, os retos de futuro do sector deben centrarse en conseguir maior igualdade e un reequilibrio máis xusto socialmente. Entendemos que neste quefa-

cer a cultura e a educación (a cultura como educación e a educación como cultura) son mecanismos esenciais na nivelación de oportunidades individuais e de desenvolvemento social. Desde a administración local, a máis achegada ao cidadán, a cultura debería ser entendida ademais como un elemento transversal das restantes políticas locais e de necesaria presenza nas reflexións e realizacións sectoriais, xa que formula e contribúe a definir obxectivos tanto culturais como educativos, sociais, ambientais, identitarios, económicos, de planificación do territorio etc.

Cómpre aínda facer unha breve lectura sobre a relación entre a cultura e a participación, que atopamos plasmada nos conceptos de democratización cultural (extensión da cultura) e democracia cultural (práctica social) que, con desigual presenza veñen definindo o eixe das liñas de acción das políticas culturais. Non cabe dúbida de que ambas perspectivas, por complementarias, deben estar presentes nunha axeitada política cultural no ámbito local. Pero a complementariedade non significa igualdade de rango, xa que o protagonismo da democracia cultural, sen dúbida máis complexa e de realización menos cómoda, resulta básica pola súa dinámica. Polo tanto, a presenza en maior ou menor peso dun modelo ou doutro nas políticas culturais locais resolverá un tipo ou outro de desenvolvemento cultural dos/as cidadáns/ás.

Anda ca requinta 2021 (Concello de Vedra).

A ACCIÓN CULTURAL LOCAL E A DIMENSIÓN PROFESIONAL: O XESTOR CULTURAL

Poñemos de manifesto que existe unha importante indefinición profesional neste sector, xa que se atribúen tantas denominacións (programador/a cultural, técnico/a de cultura, técnico/a sociocultural, animador/a sociocultural, xestor/a cultural, educador/a social etc.) como postos hai en entidades públicas e privadas, que, xunto coas diversas formacións e procedencias, en lugar de enriquecer a profesión, estana abocando a un simple administrar recursos en orde de urxencia.

Neste sentido, cremos necesario acadar unha maior definición do perfil profesional da acción cultural, ademais de garantir unha práctica profesional máis homoxénea e eficaz, independentemente das políticas culturais que se determinen en cada administración ou entidade. Queda patente a necesidade de dispoñer duns perfís profesionais que permitan ordenar a propia profesión e a acción sociocultural -en dimensión de xestión ou animación, por usar a terminoloxía ao uso- cando menos pública.

CONCLUSIÓN

En definitiva, os acontecementos dos últimos anos neste sector están poñendo en perigo unha forma de entender a cultura, que conta cunha tradición, unha historia e uns fundamentos propios enraizados nas prácticas socioeducativas.

Atendendo a esta situación, debemos concibir a acción cultural como un recurso e como un medio para que a cidadanía acceda a unha vida máis rica, plena, activa, creadora e autónoma, tanto a nivel individual como colectivo, participe no seu entorno social e cultural (e natural, económico, político etc.) e contribúa activamente a transformalo. Por iso entendemos que a acción cultural local trátase dun exercicio profesional que ten intención socioeducativa, contido cultural e dimensión social. ■

REFERENCIAS

- OLMOS, H. (2008). *Gestión cultural y desarrollo, claves de desarrollo*. Madrid: Agencia Española de Cooperación Internacional para el desarrollo. (12 de 8 de 2020) Recuperado de: <http://www.cervantesvirtual.com/obra/gestion-cultural-y-desarrollo-claves-del-desarrollo--0/>